

ВИБУХОНЕБЕЗПЕЧНІ ПРЕДМЕТИ

ВИДИ

ЗАГРОЗИ

ЗАХОДИ БЕЗПЕКИ

Методичний посібник для проведення інформаційно-просвітницьких уроків, спрямованих на інформування про загрози і небезпеки, які несуть вибухонебезпечні предмети. — Вибухонебезпечні предмети: види, загрози і заходи безпеки: Методичний посібник / Упоряд. Багрій Олександр, Баханов Олексій. — К.: ВСМГО «Християнська Асоціація Молодих Людей України» (YMCA України), — 2015.

Упорядники

Багрій Олександр, Баханов Олексій

Редактори

Котнева Тетяна, Сербулов Віктор

Технічні редактори

Баханов Олексій, Яременко Оксана

Рецензенти

В. П. Лютий, канд. пед. наук, доцент кафедри соціальної роботи та практичної психології факультету економіки, соціальних технологій та туризму Академії праці, соціальних відносин і туризму.

Т. П. Спіріна, канд. пед. наук, доцент кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка.

Схвалено для використання в загальноосвітніх навчальних закладах науково-методичною Комісією з проблем виховання дітей та учнівської молоді Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України (лист Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» Міністерства освіти і науки України № 2.1/12– Г – 122 від 25.12.2015 р.)

У посібнику представлені теоретичні та практичні матеріали для проведення інформаційно-просвітницьких заходів (уроків), спрямованих на інформування працівників шкіл, школярів та їхніх батьків про загрози і небезпеки, які несуть вибухонебезпечні предмети, а також вивчення правил поведінки при виявленні вибухонебезпечних предметів.

Посібник розрахований на педагогів і батьків.

Посібник видано за підтримки Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ).

Фото, розміщені в посібнику, узяті з відкритих джерел та особистих архівів авторів.

Посібник розповсюджується безкоштовно.

ЗМІСТ

ПАМ'ЯТКА

РОЗДІЛ 1. ВИБУХОНЕБЕЗПЕЧНІ ПРЕДМЕТИ

- Інженерні міни
- Протитанкові міни
- Протипіхотні міни
- Мінометні міни
- Артилерійські снаряди
- Авіаційні бомби
- Касетні боеприпаси
- Ручні гранати
- Підривники та запали
- Бойові патрони
- Саморобні вибухові пристрої

РОЗДІЛ 2. ЗАХОДИ БЕЗПЕКИ

- Категорично забороняється
- Що робити при виявленні вибухонебезпечного предмета або вибухового пристрою
- Що робити, щоб не допустити появи вибухонебезпечних предметів на території установи
- Що робити при виявленні підозрілого предмета на території установи
- Що робити батькам при виявленні вибухонебезпечного предмета
- Якщо ваш будинок або квартира опинилися поблизу епіцентру вибуху
- Якщо ви опинилися поблизу вибуху

ПАМ'ЯТКА

ПРАВИЛА ПОВЕДІНКИ ПРИ ВИЯВЛЕННІ ВИБУХОНЕБЕЗПЕЧНИХ ПРЕДМЕТІВ

Зовнішній вигляд предмета може вводити в оману.

Категорично забороняється

1. Торкатися виявленого предмета, пересувати його або здійснювати з ним якісь інші дії, особливо намагатися розібрати або знешкодити його.
2. Проводити будь-які роботи біля знайденого предмета, особливо ті, які можуть викликати навіть незначне коливання ґрунту.
3. Курити, користуватися запальничками, а також іншими джерелами відкритого вогню та предметами, які можуть його утворювати.
4. Користуватися радіоелектронними пристроями (мобільними телефонами, пультами дистанційного керування, сигналізацією автомобілів тощо).
5. Заливати предмет рідиною, засипати ґрунтом, намагатися чимось накрити або здійснювати інший вплив на нього: звуковий, світловий, тепловий, механічний та ін.
6. Допускати скупчення людей поблизу знайденого предмета.

Пам'ятайте! Вибухові речовини отруйні й чутливі до механічних впливів і нагрівання.

Що робити при виявленні вибухонебезпечного предмета

1. Зупиніться, нічого не чіпайте. Зберігайте спокій, не панікуйте. Запам'ятайте місце виявлення предмета.
2. Попередьте про знайдений предмет осіб, які знаходяться поруч.
3. Якщо ви або люди навколо вас виконували будь-які роботи — негайно припиніть.
4. Відійдіть самі й відведіть людей, які знаходяться поруч, якнайдалі (не менше 100 м) від знайденого предмета. При цьому відходити необхідно тим же маршрутом (бажано слід у слід), яким ви прийшли. Якщо відходить група людей, то рухатися необхідно колоною по одному — і так само слід у слід.
5. Повідомте про виявлення підозрілого предмета правоохоронні органи і спеціальні служби за телефонами 101 і 102 (повідомлення необхідно робити не поспішаючи, чітко, із зазначенням точної адреси, орієнтирів місця знаходження вибухонебезпечного предмета).
6. По можливості, до прибуття правоохоронних органів або спеціальних служб вживайте заходи щодо недопущення до небезпечної зони сторонніх людей.

Якщо ви побачили потерпілого на небезпечній території...

Не йдіть йому на допомогу! Підтримайте його психологічно, зателефонуйте 101, 103 і чекайте прибуття фахівців. Потерпілий повинен залишатися на місці до їх прибуття.

ОЗНАКИ САМОРОБНОГО ВИБУХОВОГО ПРИСТРОЮ

Наявність дротів, невеликих антен, ізоляційної стрічки, шпагату, мотузки, скотчу.

Цокання годинника, клацання та інші звуки від підозрілих предметів (пакетів, сумок та ін.)

Наявність на знайденому підозрілому предметі елементів живлення (батарейок)

Розтяжки з дроту, шнурків, шпагату, волосіні.

Предмет, не властивий даній місцевості або незвично розташований.

Специфічний запах, не характерний для даної місцевості.

Батьки! Роз'ясніть дітям, що будь-який предмет, знайдений на вулиці або в під'їзді, може становити небезпеку.

Якщо предмет, знайдений у небезпечному районі, має хоча б одну ознаку з перелічених вище, його необхідно розглядати як попередження про небезпеку.

Ніколи не заходьте в райони, позначені знаками мінної небезпеки!

РОЗДІЛ 1.

ВИБУХОНЕБЕЗПЕЧНІ ПРЕДМЕТИ

Земля приховує безліч небезпечних знахідок, наштовхнутися на які можна в найнесподіваніших місцях.

ПОЛЯ

ЛІСИ

ВОДОЙМИ

ГОРОДИ

РУЇНИ

Активувати вибухонебезпечні предмети може навіть найменший зовнішній вплив:

УДАР, ТЕРТЯ, СТРУС, НАГРІВАННЯ

Знання заходів безпеки допоможе уникнути загрози і врятувати життя. Адже основною причиною нещасних випадків є грубе порушення елементарних правил безпеки: спроби взяти в руки, пересунути або розібрати предмет, завдання ударів по ньому, кидання у відкритий вогонь або у воду.

Вкрай важливо пояснити дітям, які наслідки можуть нести підозрілі предмети. Адже природна цікавість спонукає на страшні експерименти. Діти кладуть боєприпаси в багаття, випробовують їх на міцність ударами, намагаються розібрати, приносять додому, у двір, до школи.

Багато вибухонебезпечних предметів, які в ході бойових дій не вибухнули, досі зберігають здатність до вибуху. Вони становлять особливу небезпеку.

Ні за яких обставин

Не торкайтеся підозрілого предмета!

Не намагайтеся розібрати підозрілий предмет, витягти з нього вибухову речовину або детонатор!

Не користуйтеся мобільними телефонами або іншими засобами радіозв'язку поблизу підозрілого предмета!

Види вибухонебезпечних предметів

Вибухові речовини — синтезовані хімічні речовини, здатні під впливом зовнішніх факторів (удар, нагрівання, тертя, детонація) до стрімкого хімічного переходу в інший стан. При цьому вони вивільняють велику кількість енергії та газів.

Боєприпаси — вироби одноразового застосування, які використовуються у військово-технічній промисловості для ураження живої сили, техніки й оборонних споруд.

Саморобні вибухові пристрої — це кустарно (самостійно) виготовлені і готові до застосування пристрої, що містять вибухові речовини.

Найпоширеніші вибухонебезпечні пристрої

Інженерні міни

Інженерні міни — це потай встановлені боєприпаси-пастки, що вибухають за певних обставин. Вони можуть бути встановлені в різних місцях: під землею, під водою, на землі, у стінах будівель, на дорогах, на узбіччях.

Міна містить певну кількість вибухової речовини, поміщеної в корпус відповідної форми (зазвичай виготовлений з металу, пластмаси або дерева), а також детонатор (підрильник) для детонації.

Зазвичай міни мають запобіжний механізм, який не дозволяє їх знімати і знешкоджувати. Також вони можуть мати самоліквідатор, що викликає вибух через визначений проміжок часу.

Види інженерних мін

Протитанкові міни

Протитанкові міни призначені для знищення або виведення з ладу різної техніки. Є кілька різновидів протитанкових мін.

Протикусеничні спрацьовують у момент наїзду колеса на детонатор. Вибух міни може статися при дії навантаження від 75 кг.

Протиднищеві спрацьовують унаслідок дії магнітного поля танку на реагуючий пристрій детонатора. Ураження завдається за рахунок пробивання днища кумулятивним струменем під час вибуху заряду міни в момент, коли танк або інша машина виявиться над міною.

Протибортові спрацьовують при перетині лінії прицілу оптичного датчика цілі міни (на відстані до 50 м від місця установки міни).

Серед протитанкових мін є такі, які неможливо витягти та знешкодити. При спробі зняття або знешкодження такої міни станеться вибух. Цей спосіб установки важко розпізнати, він несе підвищену небезпеку і вимагає спеціальних знань та обладнання для знешкодження.

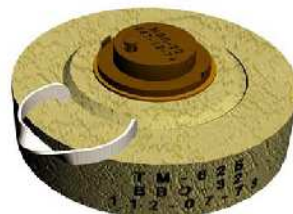
Протитанкові міни можуть мати систему самоліквідації, яка передбачає вибух міни або перехід детонатора в безпечне положення після закінчення заданого відрізка часу чи при настанні певних умов (певна температура, вологість, радіо- або провідний сигнал).

Протитанкова міна ТМ-62
в поліетиленовому корпусі
(протигусенична)

Протитанкова міна ТМ-62
в пластмасовому корпусі
(протигусенична)

Протитанкова міна ТМ-62
безкорпусна
(протигусенична)

Протитанкова міна ТМ-62
в металевому корпусі
(протигусенична)

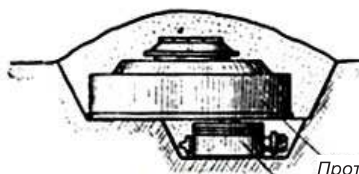
Протитанкова міна ТМ-57
(протигусенична)

Протитанкова міна ТМ-72
(протиднищева)

Протитанкова міна ТМ-83
(протибортова)

Протитанкова міна
Протипіхотна міна

Варіант установки протитанкової міни на невилучення

Міна може вибухнути:

- від зміни її положення;
- у результаті зміни магнітного поля;
- при спробі підняти її, оскільки під нею може виявитися інша міна або пристрій;
- під час наступання, при навантаженні на неї від 75 кг та більше.

Мінімальна безпечна відстань — **не менше 150 метрів.**

Категорично забороняється зрушувати з місця міну, піднімати або витягати її із землі! Це призведе до вибуху й безлічі важких травм, а в більшості випадків — до загибелі.

Протипіхотні міни

Протипіхотні міни вибухають, коли на них наступають або зачіпають «розтяжку» (провід, дрід або нитку), натягнену на невеликій висоті над землею і прикріплену до запалу міни.

■ **Фугасні міни** оснащені тільки вибуховою речовиною. Під час їх вибуху людей уражає ударна хвиля (призводить до травм, часто втрати кінцівок) та продукти вибуху (викликають теплові та хімічні опіки).

■ **Осколкові міни** оснащені невеликою кількістю вибухової речовини й елементами ураження у вигляді металевих кульок, циліндрів, голок, смужок тощо. Поділяються на міни кругового (при спрацьовуванні «вистрибують» і розриваються на висоті 0,6—1,0 м) і спрямованого ураження.

Протипіхотні міни можуть мати систему самоліквідації, вони також можуть бути встановлені як такі, що не вилучаються та не знешкоджуються (під час спроби знешкодження міни станеться вибух). Такий спосіб установки міни важко розпізнати, що несе підвищену небезпеку і вимагає спеціальних знань і устаткування для знешкодження.

Протипіхотна міна ПФМ-1
(фугасна)

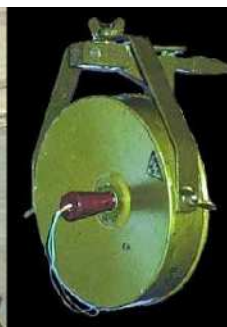

Протипіхотні міни ПМН, ПМН-2
(фугасні)

Протипіхотна міна ПМД в дерев'яному корпусі (фугасна)

Протипіхотні міни ОЗМ-72 і ПОМЗ (осколкові кругової дії)

Протипіхотні міни МОН-50 і МОН-100 (осколкові спрямованої дії)

Міна може вибухнути:

- від незначного натискання на неї, при цьому вага навантаження може становити декілька кілограм;
- під час спроби підняти її, оскільки під нею може виявитися інша міна або пристрій;
- від приведення в дію за допомогою «розтяжок», які знаходяться низько над землею і малопомітні.

Перебуваючи на місцевості, особливо незнайомій, уважно дивіться під ноги, не тягніть за дрід або мотузку, оскільки вона може виявитися «розтяжкою» і привести в дію міну.

Мінімальна безпечна відстань: **для фугасних мін — не менше 50 м, для осколкових — не менше 300 м.**

Категорично забороняється зрушувати міну з місця, піднімати або витягати її із землі! Це призведе до вибуху і тяжких травм, а в більшості випадків — до загибелі.

Мінометні міни

Мінометні міни — це снаряди краплеподібної форми з пером.

Основна особливість мінометної міни — висока чутливість мінного підривника миттєвої дії. Особливо це стосується боєприпасів, що не вибухнули. У ґрунт міна втикається носом, і, якщо не вибухає, заривається в землю, а хвостовик може залишатися зверху. Внаслідок удару чутливі елементи детонатора отримують ушкодження та можуть привести міну в дію від будь-якої незначної зміни положення. Під час спроби витягти мінометну міну за «хвіст» чутливі елементи детонатора (який знаходиться в бойовому положенні) приводяться в дію, що спричиняє вибух. Є кілька типів мінометних мін.

Фугасні оснащені тільки вибуховою речовиною і призначені для руйнувань вибуховою хвилею і продуктами вибуху.

Осколкові оснащені невеликою кількістю вибухової речовини й елементами ураження у вигляді металевих кульок, циліндрів, голок, смужок тощо. Під час вибуху такої міни відбувається кругове ураження людей.

Осколково-фугасні призначені для руйнування елементів оборонних споруд (перекритих щілин, землянок, бліндажів та ін. укриттів) й ураження людей.

Запальні, димові та освітлювальні мінометні міни містять спеціальні хімічні речовини, які при взаємодії з продуктами вибуху і довкіллям викликають горіння або виділення великої кількості диму.

Мінометна міна 50 мм

Мінометна міна 82 мм

Мінометна міна 120 мм

Мінометні міни різних типів

Мінометна міна, яка не вибухнула, дуже небезпечна, оскільки її детонатор знаходиться в бойовому положенні. Будь-яке торкання або зміна положення міни може викликати вибух.

Також мінометна міна, що не вибухнула, може спрацювати від коливання ґрунту, у тому числі й незначного, викликаного машиною, людиною або тваринами, які опиняються поруч.

Мінімальна безпечна відстань — **не менше ніж 500 метрів**.

Категорично забороняється зрушувати міну з місця, піднімати її або витягати із землі! Це призведе до вибуху і тяжких травм, а в більшості випадків — до загибелі.

Артилерійські боєприпаси

Артилерійські снаряди застосовуються для стрільби з артилерійського озброєння і пускових установок. Вони також є багатьох різновидів:

- фугасні;
- осколкові;
- осколково-фугасні;
- бронебійні;
- запальні тощо.

У наземній артилерії застосовуються артилерійські снаряди малих (до 70 мм), середніх (від 70 до 155 мм) та великих калібрів (більше 155 мм).

Як і мінометні міни, артилерійські снаряди мають надзвичайно чутливий мінний підрильник. Особливо це стосується боєприпасів, що не вибухнули, оскільки їхній детонатор ще знаходиться в бойовому положенні.

Артилерійські снаряди різних типів та калібрів

Мінімальна безпечна відстань — **800 метрів.**

Категорично забороняється зрушувати снаряд з місця, піднімати його або витягати із землі! Це призведе до вибуху і тяжких травм, а в більшості випадків — до загибелі.

Авіаційні бомби

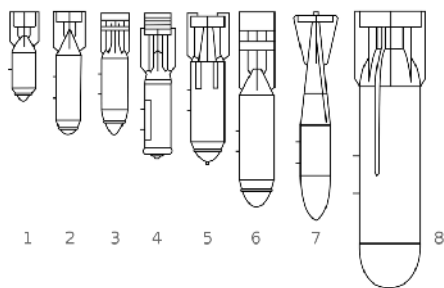
Авіаційні бомби призначені для бомбардування фортифікаційних споруд, промислових і залізничних об'єктів, складів та баз різного призначення, населених пунктів і місць скупчення військ. Типи авіаційних бомб:

- фугасні;
- осколкові,
- осколково-фугасні;
- бетонобійні;
- бронебійні;
- запальні і т. п..

Авіабомби вкрай небезпечні через наявність великої кількості вибухової речовини, виділення великої кількості енергії під час вибуху, великого радіусу ураження, а також дуже чутливих детонаторів.

Зазвичай на авіабомбах встановлюється два і більше детонаторів. Без спеціальних знань та устаткування їх важко виявити і практично неможливо визначити їхній стан.

Скинута з літака авіаційна бомба, що не вибухнула, як правило, має детонатор, приведений у бойове положення і чутливий до зовнішніх впливів.

Сімейство фугасних (ФОБ) та осколково-фугасних (ОФАБ) авіабомб: 1 — ФАБ-100; 2 — ФАБ-250; 3 — ФАБ-250М46; 4 — ОФАБ-250; 5 — ФАБ-500М54; 6 — ФАБ-500; 7 — ФАБ-500М62; 8 — ФАБ-5000.

Авіаційні бомби калібром 500, 100 і 50 кг.

Мінімальна безпечна відстань — **1200–1500 метрів.**

Категорично забороняється зрушувати снаряд з місця, піднімати його або витягати із землі! Це призведе до вибуху і тяжких травм, а в більшості випадків — до загибелі.

Касетні боєприпаси

Касетні боєприпаси — це артилерійські снаряди, авіаційні бомби, боєприпаси для реактивних систем залпового вогню типу «Град», «Ураган», «Смерч», «Торнадо», які складаються з виштовхуваного заряду і десятків або сотень вибухонебезпечних малих касетних елементів (дрібних мін або бомб до 10 кг). Ці елементи розкидаються на місцевості хаотично, внаслідок своїх невеликих розмірів вони малопомітні.

Не всі касетні елементи вибухають при ударі. Чутливі до навіть незначного зовнішнього впливу, вони залишаються в бойовому стані ще багато років і становлять велику небезпеку для мирного населення. Касетні елементи можуть мати самоліквідатор, який викликає вибух через певний проміжок часу.

Так виглядають касетні елементи.

Мінімальна безпечна відстань — **не менше 200 метрів.**

Категорично забороняється зрушувати касетний елемент або боєприпас із місця, піднімати або витягувати його із землі! Це призведе до вибуху та численних тяжких травм, а в більшості випадків — до загибелі.

Ручні гранати

Ручні гранати призначені для ураження людей і техніки осколками й ударною хвилею або кумулятивним струменем. Різновиди ручних гранат:

- *протитанкові:* фугасні й кумулятивні;
- *протипіхотні:* осколкові, осколково-фугасні;
- *спеціального призначення:* димові, освітлювальні, сигнальні, запалювальні тощо.

Ручна граната РГД-5 (осколкова, протипіхотна)

Ручна граната Ф-1 (осколкова, протипіхотна)

Ручна осколкова граната РГ-42

*Ручна кумулятивна граната
РКГ-3*

Осколкові гранати РГО і РГН

*1 – ручна протитанкова
граната РПГ-40;*

*2, 3 – ручна наступальна
граната РГ-42;*

4 – протитанкова граната РПГ-41.

Особливу небезпеку становлять ручні гранати зі вставленим у них запалом.

Мінімальна безпечна відстань — **не менше 200 метрів.**

Категорично забороняється зрушувати гранату з місця, піднімати або витягувати її із землі! Це призведе до вибуху і численних тяжких травм, а в більшості випадків — до загибелі.

Підривники та запали

До складу боєприпасів входять механізми, призначені для їх спрацювання (підриву). Артилерійські снаряди та мінометні міни мають підривники, гранати — запали.

Уніфікований запал ручної гранати УЗРГМ

Ударно-дистанційний запал УДЗ

Детонатори до різних артилерійських боєприпасів

Сам підричник або запал не настільки небезпечний, як боєприпас у цілому. Однак його вибух незмінно призведе до отримання травм: відриву пальців рук або ноги, враження очей та ін.

Слід пам'ятати, що більшість підричників дуже чутливі, мають принцип миттєвої дії та можуть вибухнути від найменшого дотику до них.

Бойові патрони

Бойові патрони призначені для стрільби зі зброї з метою ураження живої сили і бойової техніки. Різновиди бойових патронів:

- револьверні;
- пістолетні;
- автоматні;
- гвинтівкові;
- великокаліберні.

Дальність польоту кулі — **понад 1500 метрів**, а радіус ураження осколками від крупнокаліберного патрона — **не менше 20 метрів**.

Категорично забороняється розбирати патрон, наносити по ньому удари, кидати в багаття або вчиняти інші дії. Неможливо передбачити, куди і в якому напрямку полетить куля.

Саморобні вибухові пристрої

Саморобні пристрої також містять вибухову речовину. Вони можуть бути виготовлені в тому числі з використанням боеприпасів, імітаційних і піротехнічних засобів, горючих речовин.

Міна-пастка — спеціальний пристрій, який може бути замасковано під безпечний на вигляд предмет побуту. Пастка спрацьовує раптово, коли людина наближається або торкається до, здавалося б, безпечної речі. Найчастіше міни-пастки встановлюються в будівлях, спорудах, поблизу предметів щоденного вжитку, зброї, дитячих іграшок, на дверях, вікнах, дитячих майданчиках.

Саморобним вибуховим пристроєм може виявитися будь-який предмет, залишений без нагляду. Підозрілими також вважають предмети, нетипові для даної місцевості та умов. На відміну від вибухонебезпечних предметів промислового виробництва, саморобні вибухові пристрої не мають ніяких стандартів і можуть бути будь-якої форми та вигляду.

Характерні ознаки саморобного вибухового пристрою:

- валіза (пакет, коробка), що знаходиться без нагляду в місці масового скупчення людей;
- предмет нагадує боеприпаси чи піротехнічний виріб;
- предмет має розтяжки, містить дроти, мотузки, скотч тощо;
- до складу предмета входять джерела живлення (батареї, акумулятори), антени з радіопристроєм, мобільний телефон, годинниковий або електронний таймер;
- від предмета чути підозрілі звуки (цокання годинника, сигнали через певний проміжок часу тощо);
- характерний запах гасу, розчинника, пально-мастильних і хімічних матеріалів;
- деякі елементи предмета не відповідають його прямому призначенню.

Нічого не робіть із підозрілими предметами: вони можуть виявитися вибуховими пристроями і призвести до вибуху, численних жертв і руйнувань.

РОЗДІЛ 2.

ЗАХОДИ БЕЗПЕКИ

КАТЕГОРИЧНО ЗАБОРОНЯЄТЬСЯ

1. Торкатися виявленого предмета, пересувати його або здійснювати з ним будь-які інші дії, особливо намагатися розібрати або знешкодити його.
2. Проводити будь-які роботи біля знайденого предмета, особливо ті, які можуть викликати навіть незначне коливання ґрунту.
3. Курити, користуватися запальничками, а також іншими джерелами відкритого вогню та предметами, які можуть його утворювати.
4. Користуватися радіоелектронними пристроями (мобільними телефонами, пультами дистанційного керування, сигналізацією автомобілів тощо).
5. Заливати предмет рідиною, засипати ґрунтом, намагатися чимось накрити або здійснювати інший вплив на нього: звуковий, світловий, тепловий, механічний та ін.
6. Допускати скупчення людей у безпосередній близькості від знайденого предмета.

Що робити при виявленні вибухонебезпечного предмета

1. Зупиніться, нічого не чіпайте. Зберігайте спокій, не панікуйте. Запам'ятайте місце виявлення предмета.
2. Попередьте про виявлений предмет осіб, які знаходяться поруч.
3. Якщо ви або люди навколо вас здійснювали будь-які роботи – негайно припиніть.
4. Відійдіть самі і відведіть людей, які знаходяться поруч, якнайдалі (не менше 100 м) від знайденого предмета. При цьому відходити необхідно тим же маршрутом (бажано слід у слід), яким ви прийшли. Якщо відходить група людей, то рухатися необхідно колоною по одному і так само, слід у слід.
5. Повідомте про виявлення підозрілого предмета в правоохоронні органи і спеціальні служби за телефонами 101 і 102 (повідомлення необхідно робити не поспішаючи, чітко, із зазначенням точної адреси (орієнтирів) місця знаходження вибухонебезпечного предмета).
6. По можливості, до прибуття правоохоронних органів або спеціальних служб проведіть заходи з недопущення до небезпечної зони сторонніх людей.

Особливу увагу і пильність слід приділяти:

- колишнім військовим позиціям і оборонним укріпленням;
- контрольним дорожнім пунктам;
- місцям переправ через водні перешкоди;
- залишкам військової техніки;
- вузьким місцям, де неможливо обійти або об'їхати перешкоду;
- ґрунтовим дорогам та узбіччям доріг із твердим покриттям;
- необробленим ділянкам землі;
- будинкам і спорудам, які залишили місцеві жителі.

У громадському транспорті (особливо в поїзді) звертайте увагу на залишені сумки, портфелі, згортки та інші предмети.

У під'їзді будинку звертайте увагу на сторонніх людей і незнайомі предмети. Як правило, вибуховий пристрій закладають у підвалах, на перших поверхах, поряд зі сміттєпроводом, під сходами.

Що робити, щоб не допустити появи вибухонебезпечних предметів на території установи

- Щодня обходьте закріплену територію та оглядайте її.
- Не допускайте складання будівельних матеріалів та сміття на території.
- Призначайте чергових, які повинні оглядати приміщення за 10—15 хвилин до початку і після закінчення заходів.

Що робити при виявленні підозрілого предмета на території установи

1. Ні в якому разі не торкайтеся предмета, не намагайтеся пересувати його або здійснювати будь-які інші дії.
2. Негайно повідомте про виявлення підозрілого предмета працівнику служби охорони установи, в правоохоронні органи і спеціальні служби. Повідомлення необхідно робити не поспішаючи, чітко, із зазначенням дати і часу виявлення, точної адреси (орієнтирів) місця знаходження вибухонебезпечного предмета, а також інформації про особу, яка його виявила.

3. Забороніть усім:

- курити, користуватися запальничками, іншими джерелами відкритого вогню і предметами, які можуть його утворювати;
 - користуватися радіоелектронними пристроями (мобільними телефонами, пультами дистанційного керування, сигналізацією автомобілів тощо).
4. Звільніть від людей небезпечну зону в радіусі не менше 100 м. У разі необхідності людей евакуюйте.
 5. Забезпечте охорону підозрілого предмета й небезпечної зони силами співробітників охорони або працівників установи.
 6. Розташуйтеся за предметами, які забезпечують захист (ріг будівлі, колона, товсте дерево), і ведіть спостереження.
 7. Забезпечте можливість безперешкодного під'їзду до небезпечної зони автомашин правоохоронних органів, швидкої допомоги, пожежників і спеціальних служб.
 8. Після прибуття представників правоохоронних органів вкажіть місце розміщення підозрілого предмета, час і обставини його виявлення. Опишіть зовнішній вигляд предмета, схожого на вибуховий пристрій.

Що робити батькам при виявленні вибухонебезпечного предмета

Ні в якому разі не торкайтеся предмета, не намагайтеся пересувати його або здійснювати будь-які інші дії.

Не куріть поблизу предмета, не користуйтеся запальничками, іншими джерелами відкритого вогню, а також предметами, які можуть його створювати.

Відійдіть якомога далі від місця, де виявлений підозрілий предмет. Негайно повідомте про знахідку представників правоохоронних органів або спеціальних служб.

По можливості, організуйте охорону на безпечній відстані (не менше 100 метрів).

Якщо ваш будинок або квартира опинилися поблизу епіцентру вибуху

- Обережно обійдіть усі приміщення, перевірте, чи немає витоків води, газу, спалахів.
- У темряві ні в якому разі не запалюйте сірники або свічки – користуйтеся ліхтариком.
- Негайно вимкніть усі електроприлади, перекрийте газ, воду.
- З безпечного місця зателефонуйте рідним і близьким і коротко повідомте про своє місцезнаходження та самопочуття.
- Візьміть із собою документи, гроші, цінності та, в разі необхідності, ліки.
- Допоможіть евакуюватися дітям, літнім та важкохворим людям.
- Перевірте, чи не залишилися в сусідніх квартирах та будинках діти, які на час оголошення евакуації залишилися без нагляду дорослих, повідомте про це представників рятувальних служб.
- Обов'язково замкніть свою квартиру.
- Залишайте будинок спокійно, не допускаючи паніки.

Якщо ви опинилися поблизу вибуху

- Не намагайтеся наблизитися до епіцентру, щоб подивитися або допомогти рятувальникам. Найкраще, що ви можете зробити, — залишити небезпечне місце.
- У разі отримання повідомлення про евакуацію з будинку, дійте за вказівками представників правоохоронних органів.

ПАМ'ЯТАЙТЕ

Завжди зберігайте спокій, не панікуйте! Це допоможе уникнути жертв і дасть спецслужбам можливість діяти ефективно.

Ніколи не заходьте в райони, позначені знаком мінної небезпеки «НЕБЕЗПЕЧНО, МІНИ» (DANGER, MINES / «УВАГА, МІНИ»):

Перебуваючи в небезпечних районах, усі знаки, що викликають сумнів, розглядайте як попередження про небезпеку.